

Filosofie a svoboda

Umění a filosofie si jsou – na rozdíl od vědy resp. odborných věd – v jednom ohledu velmi blízko, totiž že rozšiřují a prohlubují prostor svobody. Šalda to dobře vystihl, pokud jde o umění, když napsal: „Podstatou poesie a umění je to, že vychází ze svobody menší, aby se dotvořila svobody větší; že zasubuje stále novým a novým způsobem svobodu s nutností, volnost se zákonem.“ (*Genius řecký a genius židovský*, in: *Zápisník IV.*, 1931–32, str. 259.) Skvěle vystihl i obecnou podmínku každého rozšiřování a prohlubování svobody: svobodu nelze rozšiřovat jinak, než že se pokoušíme vždy znovu a vždy novým způsobem hledat a nacházet ten prostor uprostřed toho, co je dáno a co musíme brát vážně, co musíme respektovat. Šalda mluví o „zasubování“ svobody s nutností, volnosti se zákonem. To je ovšem vyjádření poetické; když sestoupíme k větší střízlivosti a přesnosti, můžeme říci, že větší svobody se domůže pouze ten, kdo se zaslíbí nějaké reholi, kdo se něčeho vzdá, aby se tím víc domohl něčeho jiného. Je to zkrátka tak, že když najde tu nejvzácnější perlu, prodá vše (tj. vzdá se všeho), aby ji mohl koupit. Zase to je jen příměr, ale něco podstatného je v něm vysloveno (a nemělo by smyslu se soustřeďovat na tu jeho kupeckou nebo sběratelskou stránku).

(Písek, 030915–1.)